

Datum: 2024-04-19

Inspel från kommunala sakkunniga (eldsjälar) i regeringsuppdraget: Uppdrag att ta fram en färdplan för att fortsätta digitalisera samhällsbyggnadsprocessen.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Genomförande	4
Resultat	5
Workshop 1: Infrastruktur	5
Workshop 2: Information:	9
Workshop 3: Ledarskap, kompetens och kultur	11
Workshop 4: Regelutveckling	15

Sammanfattning

Kommunerna står inför utmaningen att färre ska försörja fler. Detta innebär att det är ett måste att arbeta smartare och effektivare. Därför är arbetet med en digital samhällsbyggnadsprocess nödvändig. För det är just ett effektivare arbetssätt som är resultatet av digitaliseringen. Vägen dit är dock inte enkel och snabb.

Inträdet i NATO innebär nya krav på vår information och digitala infrastruktur, vilket betyder att arbetet med digitalisering blir ännu viktigare.

I diskussionerna mellan kommunrepresentanterna har vi flera gånger återkommit till tanken. "Hur hade vi gjort om vi hade börjat om från noll?" Det finns en risk när vi tar fram en färdplan för en digital samhällsbyggnadsprocess att vi försöker digitalisera gamla processer som utgår från papperskopior. Detta begränsar möjligheten att utnyttja digitaliseringen. Till exempel så vore det intressant att tänka nytt gällande detaljplanering. Idag tänker vi geografiska områden som avgränsade projekt. Vi skulle behöva ändra det synsättet där vi i stället levererar en process. Konkret skulle det kunna betyda att vi inte digitaliserar allt i en detaljplan, utan att vi väljer ut de informationsmängder som behövs för att fatta bygglovsbeslut.

Definitionen av samhällsbyggnadsprocessen som avses i färdplansuppdraget skulle behöva förtydligas. Mycket fokus ligger på den delen som omfattas av Plan- och bygglagen (PBL). Dock finns det många andra delar av processen som måste inkluderas i digitaliseringen, såsom till exempel VA- och trafikfrågor, för att nå full effekt.

Största utmaningarna för kommunerna i färdplanen:

1. Kultur, ledarskap och kompetens:

Detta har inom de flesta kommuner identifierats som den största utmaningen för att komma framåt med digitaliseringen. Det handlar om att i mycket högre grad samverka inom kommunerna, mellan alla discipliner inom samhällsbyggnadsområdet och att alla ser och förstår hela samhällsbyggnadsprocessen.

Det handlar även om samverkan mellan kommunerna och de statliga myndigheterna och att alla arbetar mot samma mål och har samma digitala mognad. Det grusar maskineriet när Länsstyrelsen och delar av Lantmäteriet inte kan ta emot den digitala informationen i detaljplaner enligt de nya direktiven (digitala detaljplaner).

Förslag till stöd för kommunerna:

En förväntan från kommunrepresentanterna är att SKR får ansvar för att ta en samlad roll i dessa frågor för kommunerna. Det är viktigt att det blir en tydlig och gemensam målbild för samtliga kommuner och statliga myndigheter.

2. Tydlighet från staten och ansvariga myndigheter:

Kommunerna har ett behov av att staten och ansvariga myndigheter tar taktpinnen och ställer krav på hur arbetet ska genomföras, och att förutsättningarna för genomförandet är säkerställda. Kommunerna förväntar sig skall-krav och lagändringar snarare än bör-krav och otydliga direktiv. För att säkerställa behoven krävs en god dialog mellan kommunerna och de statliga myndigheterna

3. Standardiserad information/data:

Kommunerna förväntar sig att den nationella geodataplattformen ska fortsätta byggas upp, och att specifikationerna ska innehålla tvingande standarder och kvalitetsmärkning. Plattformen ska innehålla all den data som behövs i en digital samhällsbyggnadsprocess.

Även viktigt att digitalisering av gällande detaljplaner möjliggörs på ett sätt så att underlagen med tillit kan användas av kommunerna i deras myndighetsprocesser.

Förslag till stöd för kommunerna:

Det är alltså nödvändigt att staten både tar fram stöd för digitaliseringen till exempel genom AI, stöttar vid tolkningsarbetet samt tillför medel till kommunerna för detta arbete. Ett förslag är att låta kommunerna identifiera prioriterade områden, där det söks många bygglov, och börja digitaliseringen i dessa områden.

4. Kvalitet på data:

Kvaliteten på fastighetsgränserna och andra objekt i registerkartan samt redovisningen av dessa i den digitala registerkartan, måste höjas om vi ska kunna nå målet med en digital samhällsbyggnadsprocess. I många fall ligger fastighetsgränserna flera meter fel i de digitala kartorna.

Förslag till stöd för kommunerna:

Lantmäteriet får i uppdrag att stötta kommunerna att genomföra denna kvalitetshöjning på fastighetsgränserna.

Samma identifierade områden som för digitalisering av detaljplaner kan användas, för att komma i gång med en kvalitetshöjning av gränserna.

Genomförande

Fyra workshops genomfördes under perioden januari–mars 2024. Frågeställningen i varje workshop var: "Vad behöver finnas på plats för kommunerna för att få till en digitala samhällsbyggnadsprocess. Något som saknas?"

Tema för de fyra workshopparna har varit:

1. Infrastruktur
2. Information
3. Ledarskap, kompetens och kultur
4. Regelutveckling

Följande personer har deltagit i en eller flera av workshopparna:

- Malin Sträng, Avdelningschef Kart och GIS, Värmdö kommun
- Josef Rundström, Planarkitekt, Bergs kommun.
- Hanna Ståhl, Verksamhetschef Geodata & Bygglovavdelningen, Kungsbacka kommun
- Johanna Karlsson, Avdelningschef Geografisk information, Haninge kommun
- Jonny Halvarsson, GIS-strateg, Luleå kommun
- Eva Cruslock, Utvecklingsledare - utveckling och digitalisering, Alingsås kommun
- Emma Kjernald, Samhällsbyggnadschef, Lerum kommun
- Niklas Eriksson, Geodatastrateg, Örebro kommun
- Andreas Jonsson, Avdelningschef Geodata- och lantmäteriavdelningen, Stadsbyggnadsförvaltningen, Göteborgs stad
- Eric Jeansson, geodatastrateg, Stadsbyggnadsförvaltningen, Göteborgs stad
- Ola Setterby, enhetschef GIS, Stadsbyggnadsförvaltningen, Göteborgs Stad
- Jonas Andreasson, Stadsingenjör, Lunds kommun
- Frida Samuelsson, Systemspecialist, Trollhättans stad
- Angela Jarlenfors, Chef utveckling och geografisk information, Botkyrka kommun
- Fredrik Lorentzon, Utvecklingschef, Linköpings kommun
- Malin Klintborg, Lantmäteriets uppdragsledare för Smartare samhällsbyggnadsprocess
- Christina Thulin – Expert planering och byggande, SKR

Resultat

Nedan redovisas resultatet från de fyra workshopparna utifrån de frågor som har ställts. Dels som en sammanfattning av resultatet, dels via citat från deltagarna vid workshopparna.

Workshop 1: Infrastruktur

Ska vi samverka nationellt med att ta fram gemensamma lösningar för medborgartjänster (till exempel bygglovstjänster)?

Det finns en önskan om att kunna använda ett gemensamt system för medborgartjänster i landets 290 kommuner. Idag erbjuder de flesta systemleverantörer sina egna e-tjänster, vilket gör att man blir beroende av dessa och det riskerar att data och information låses in i dessa system. Det blir svårt att utbyta data mellan kommunerna, men även inom kommunerna. Många kommuner har flera olika lösningar för medborgardialog och e-tjänster. För externa användare så innebär det att man möts av olika system och standard på data och information när man vänder sig till olika kommuner. Ett gemensamt system skulle även innebära att de mindre kommunerna inkluderas, eftersom de oftast inte har kapacitet att utveckla egna system.

Det finns en stor risk att byggblocken i ENA inte kommer kunna användas på grund av upphandlingsregler. En lösning på detta skulle vara att byggblocken skulle vara gratis.

Det är delade åsikter kring om Boverket ska ta fram en nationell lösning för bygglovstjänst. Fördelarna är att detta skulle inkludera även mindre kommuner och det skulle se lika ut för alla. Risken är att det tar för lång tid att ta fram en sådan gemensam tjänst. Många kommuner har behov av denna lösning nu. För att kunna nyttja en bygglovstjänst så behöver det finnas data med känd och hög kvalitet (till exempel fastighetsgränser). Dessa problem är störst i glesbygden, så risken är att mindre kommuner ändå skulle exkluderas från denna typ av lösning.

”Kommunerna har ett stort digitalt arv av olika system och e-tjänster, bestående av många isolerade öar. Systemen har skaffats efter varje behov utan en helhetssyn. Kommunerna måste prata mer tillsammans och inte köpa egna system.”

”Vi har massa olika lösningar på medborgardialog, olika för olika kontor.”

”Det viktigaste är att standardisera datamängder. Om det finns standarder så

”Det är säkert bra för några kommuner som inte kan ta fram egna tjänster att få detta serverat från staten, men använder man till exempel open-e så kan man

ju dela med sig mellan kommuner.”

”Ja det finns incitament att staten ska ta fram tjänster, men det kräver ett jättearbete. I så fall måste man göra en kalkyl.”

”Det hade varit jättebra med en nationell bygglovstjänst som ser lika ut för alla, som man kan applicera till olika system.”

Hur kan BIM implementeras vid kommunerna?

Frågor kring BIM är oklart för många kommuner. Om man ska hantera BIM så blir viktiga frågor säkerhet, lagringskapacitet och nytta. Vilka delar i en BIM-modell ska en kommun samla in och lagra? Ska denna ajourhållas, i sådant fall hur? Det är bara de större byggherrarna som i dagsläget kan hantera BIM. En stor andel av dagens bygglov söks av privatpersoner och mindre byggföretag.

”BIM kommer innebära ökad datamängd som ska lagras. Kommer inte vara pappershandlingar eller pdf-filer i framtiden. Finns ingen annan väg.”

”Vi går mot BIM-modeller, men vi kommer att behöva köra dubbla system ett bra tag.”

”Jag kan köpa 3d-modeller i bygglov, men BIM behövs kanske inte. Men vågar vi tänka längre så ja.”

”En riktig BIM-modell är riktigt högupplöst, hur ska man skicka den? Tänk på världsläget mm.”

Vilken infrastruktur behöver finnas på plats för att data utbyts och återanvänds på ett sätt som tar stöd i digitaliseringens möjligheter och laddas inte ner om det inte behövs?

En infrastruktur för utbyte och återanvändning av data är själva grunden för en digital samhällsbyggnadsprocess. Det blir en stor vinst, både i effektivisering och kvalitetsmässigt, men även avseende lagringsutrymme.

Det finns dock en viss risk att inte ha data som används dagligen nedladdad hos respektive kommun. Man blir beroende av att andras system är driftssäkra.

Vi måste ställa samma krav på Länsstyrelserna att bli digitala på ett smart sätt, så som man har gjort på kommunerna att göra de digitala detaljplanerna.

”Vi har testat att strömma BIM-modeller, det har inte funkat. Men absolut, det är detta som är tjänstebaserad GIS i stället för att ladda ner. Data från källan.”

"Drömmen om man kunde strömma data från en källa. Måste börja med vad för data finns. Vi har också upplevt att vissa datamängder inte fungerar, det blir för långsamt. Viktigt att visa på nyttan med strömmad data från en källa."

"Här har man kommit en bra bit när det gäller sättet vi konsumerar data. Länsstyrelsernas planeringskatalog samt data från SGI och SGU fungerar. Har erbjudit Länsstyrelsen en tjänst som de kan ta data ifrån, men det går inte. Blir ett tomrum innan NGP är helt på plats."

"Skillnad på typ av data och vikten av omedelbar åtkomst, om jag inte vet var gränsen för rennäringen går en onsdag så är det ok. Vinsten för att inte lagra själva är otrolig!"

Önskemål kring att samtliga myndigheter med koppling till delprocesserna har anpassat sin verksamhet mot ett digitalt arbetssätt. Samtliga myndigheter hanterar digital information, samråd, granskning, yttrande.

Mycket viktigt att samtliga myndigheter har anpassat sin verksamhet mot ett digitalt arbetssätt. I dagsläget är detta mycket splittrat, vilket både gör arbetet ineffektivt och minskar motivationen hos kommunerna att vidareutveckla det digitala arbetssättet.

Länsstyrelserna måste höja sin digitala mognad för att kunna hantera digital information enligt en gemensam infrastruktur.

"Myndigheterna behöver vara tydliga i vad vi i kommunerna behöver göra som minimum och våga säga att detta är ska-krav för att få enhetlighet."

"Önskvärt att myndigheter är samordnade för att förenkla leverans till bland annat Länsstyrelsen och Lantmäteriet"

Önskemål på lösningar för långtidsbevarande och arkivering?

Många i arbetsgruppen saknar kompetens inom arkivering. Det är otydligt i många kommuner hur arkivering av primärkartan fungerar.

"Behövs en gemensam lösning. Kostar mycket om varje kommun ska lösa detta."

"Om det är nationell arkivering vi ska sträva emot borde det vara en fördel att det finns en nationell myndighet (tex Riksarkivet) som bär huvudansvaret för arkiveringen så inte olika myndigheter behöver utveckla olika saker. Även teknik, rutiner och riktlinjer så vi gör rätt."

"Gärna ett digitalt riksarkiv som löser allas behov på alla områden. Kan tekniskt vara en distribuerad lösning (jfr hologram) men en huvudman!"

"Gemensam lösning. Framför allt för att små kommuner ska ha en chans att hänga med."

"Innan lösningar tas fram behöver dataägande definieras samt gränsdragningar mellan kommun och stat förtydligas."

"Många kommuner är långt från att ens ha ett digitalt arkiv. Det verkar dessutom ganska komplext att arkivera en digital detaljplan. Kommer bli jättetufft för många kommuner att lösa det."

"Svårt att svara på för geodata. Behöver fråga arkiv-kunniga."

"Behöver tydliggöras så att det blir korrekt."

"Vi är inte arkivexperter, ge oss bara instruktioner hur vi ska göra rätt."

Hur ser kommunerna på säkerhetsfrågan avseende centraliserade lösningar, samt informationsklassning? Hur säkrar vi en nationell enhetlighet?

Liksom arkiveringsfrågan, så tycker många i gruppen att säkerhetsfrågan är svår, men viktig. Av den anledningen så önskar man tydliga riktlinjer och ramar så att inte alla 290 kommuner behöver utreda detta.

"Informationsklassning behöver bygga på ett nationellt framtaget ramverk gällande begrepps- och informationsmodeller, gärna med grund i en nationell digital tvilling."

"Säkerhetslösningar behöver tas fram och krocktestas utifrån ett worst case scenario."

"Utvärdera om molnlösning kan vara mer säker än centralt placerade skyddade lösningar."

"Vi är inte infosäkerhetsexperter, varje kommun har olika riktlinjer men gemensam tolkning av informationsklassning är bra."

"Ge alla aktörer en ram att förhålla sig till, med frihet att lösa det tekniska inom den ramen."

"Sätt upp tydliga ska-krav på hur informationsklassningen ska gå till."

"Säkerhetsaspekter behöver formuleras i den nationella visionen."

Förväntningar och krav på systemleverantörerna

Vi måste minska inlåsnings i olika system för att kunna samverka mellan olika organisationer med olika system. Vi måste ställa krav på öppna API:er. Önskan om ett nationellt system finns men tveksam om det är riktigt realistisk, och riskerar att bli för centralstyrt.

”Är det självklart att det ska vara leverantörer som tar fram lösningar till oss myndigheter eller ska vi myndigheter ta fram ett gemensamt system för att förenkla enhetlighet? Exempel skulle kunna vara bygglovssystem där alla 290 kommuner i landet ska följa samma lagstiftning. Fördelar: Enhetlighet, kanske ekonomiskt billigare, kunna äga utveckling. Nackdel: Konkurrens ger innovation.”

”Man borde titta på grannländerna och göra en analys om centraliserade system (ett enda tillåtet) är bättre än den svenska modellen med konsulter som levererar 290 varianter.”

”Omvärldsanalys viktig för att se på möjliga lösningar. Tyskland, Holland etcetera. Undvik systemflora.”

”Känns som om inlåsnings effekter ökat i samband med digitaliseringen i stället för tvärtom. Systemleverantörer tar väldigt mycket betalt för sina tjänster. Mycket som skulle kunna förbättras bland annat krav på öppna API:er.”

Workshop 2: Information:

Vision: År 2030 fattas 75% av bygglovsbesluten på en digital detaljplan.

Denna information (data) behöver finnas digitalt för att nå visionen:

- digitala detaljplaner, både nya och befintliga
- digitala fastighetsgränser med hög och känd kvalitet
- befintliga byggnader
- byggnader i 3D
- gestaltning på byggnader
- tekniska krav: brand, ventilation, ljus, buller etcetera
- markhöjder
- kulturminnesmärkta miljöer
- geoteknik
- vägdata.

Det är viktigt att staten (Länsstyrelsen och Lantmäteriet) kan ta emot och hantera

digitala data i alla processer: Till exempel detaljplaneprocessen, överklagande bygglov, genomförandefrågor samt tillståndsprövning.

”Utred vad i de befintliga detaljplanerna som behövs för automatiserade bygglov. Allt kanske inte behöver digitaliseras”.

Vilken kvalitet på data behövs för att nå visionen?

För att kunna fatta beslut på digitala detaljplaner så måste det digitala underlaget vara av hög kvalitet. För att kunna digitalisera de befintliga planerna så måste kvalitén på fastighetsgränserna i registerkartan höjas. Även kvaliteten på byggnaderna i det geografiska underlaget måste vara hög.

”Länsstyrelsen behöver uppdatera geometrier och beskrivningar gällande riksintressen. Gäller planprocessen och förhandsbesked.”

”Digitala detaljplaner med rätt kvalitet:

Ska detta ske för hela riket tror jag det behöver göras ett nationellt projekt. Liknande som när Lantmäteriets förrättningsarkiv digitaliserades. Annars kommer vi inte få med alla på spåret och vi kommer få 290 olika varianter.”

”Ny lagstiftning behövs så att de digitalisera äldre detaljplanerna vinner laga kraft på ett enkelt sätt, tex genom ett beslut i nämnden.”

”Kommunerna har problem med att hantera kvalitet vid digitalisering av detaljplanerna. Stöd behövs för digitalisering och tolkning. Denna resurs och kompetens saknas i många kommuner.”

”Fundera på vilka behov vi har av geodata, baserat på det vi vill åstadkomma idag och i framtiden. Tänk inte bara hur ska vi modellera den information vi har idag och vilken kvalitet som krävs.”

Vilken standardisering av data behövs för att nå visionen?

Nationella standarder behövs på all data och information som krävs för att fatta beslut om bygglov. Det är viktigt att det blir skall-krav att följa dessa standarder.

Kommunernas egna kartprodukter, som ofta benämns primärkartan eller baskartan, behöver standardiseras och ha en ensad kvalitetsmärkning.

”Ja, det kommer att behövas. Vad tänker vi ska lösas nationellt och vad ska lösas inom varje kommun? I mitt huvud just nu så kommer det att finnas betydligt fler datamängder som hanteras inom en kommun än vad som hanteras i Nationella geodataportalen”

”Standard behöver sättas av staten. Standarder borde leda till lägre kostnader

hos systemleverantörer.”

”Lantmäteriet behöver ta ansvar för att ta fram obligatorisk standard och vilken informationssäkerhet för geodata som ska gälla.”

”Det behövs nationell samordning för standardisering av storskaliga geodata. Ta avstamp i 3CIM-projektet där ett gediget arbete redan är gjort.”

”BIM-modeller kan bli ett krav i vad som måste ingå i en bygglovsansökan - med en nationell standard.”

Vilka datamängder behövs för att möjliggöra att nybyggnadskartan ersätts av strömmad data:

- digitala detaljplaner
- fastighetsgränser
- primärkarta/baskarta
- höjddata
- data från Länsstyrelserna.

”Jag ser längre fram möjlighet att kunna bygga hus i en lösning liknande "Ikea - bygg ditt kök" fast för husbygge. Vi behöver börja fundera redan nu på vilka data som behövs.”

Vilka andra kommunala datamängder behövs för att nå en digital samhällsbyggnadsprocess:

- digital ÖP
- utredningar: till exempel bullerutredning, trafikplaner, geoteknik.

”Hade jag vetat detta hade jag varit lycklig...”

Tänker vi att utbyggnad av infrastruktur är en del av detta (och förvaltning) så behövs det hur många datamängder som helst.”

Workshop 3: Ledarskap, kompetens och kultur

Denna workshop lades till i efterhand, eftersom samtliga kommuner har identifierat att dessa frågor är de största utmaningarna internt på kommunerna för att nå målet.

SKR borde kunna ta en samlad roll i dessa frågor, så att vi får en samlad färdplan för kommunerna. Till exempel skulle SKR kunna erbjuda utbildning för chefer inom förändringsledning.

Behövs det en ny gemensam vision och nya mål?

Vi har inte behov av en ny vision, men de visioner och mål som finns behöver förtydligas och kommuniceras ut, så att de anammas av samtliga aktörer. Det måste vara tydligt att det är ett uppdrag att arbeta mot en digital samhällsbyggnadsprocess. Detta är obligatoriskt inom respektive organisation.

”Kommundirektörerna måste enas om en inriktning. Kräva modiga chefer.”

”Målet och visionen bör vara ett robust samhälle där man trivs och mår bra och kan leva i. Bryt ned till hur samhällsbyggnadsprocessen kan leda till detta.

Det måste finnas ett nationellt mål att hänga upp vårt mål på!”

”Samla ihop alla de mål och visioner som redan finns, exempelvis Nationell geodatastrategi, digitalt först, Nationell digitaliseringsstrategi.”

”Gäller att synka ihop de nationella visionerna till kommunernas egna visioner.”

”Vi ska inte hitta på nya visioner. Jag tycker det finns en tydlighet i vad som behöver göras.”

”Oavsett om vi har en egen vision eller väljer Lantmäteriets behöver vi bryta ner visionen i mål så att vi kan jobba med någon konkret.”

”Bryt ner visioner till mål och därefter årlig plan. Det är i planerna det händer. En plan kan tex vara en objektplan hur man jobbar med varje IT-system som hanterar data/informationen som gör att man kan digitalisera.”

Vilket ledarskap är viktigt för att nå en digital samhällsbyggnadsprocess?

För att nå målet med en digital samhällsbyggnadsprocess behövs ett kontinuerligt och tydligt ledarskap. De kommuner som har kommit längst med digitaliseringen på en mer omfattande nivå, har en högsta ledning som driver denna fråga. Det är viktigt med modiga ledare som vågar testa nya idéer.

Det finns exempel på kommuner som har haft en bra framdrift med digitaliseringen, men på grund av många chefsbyten så har arbetet helt stannat upp, eller bromsats ner kraftigt.

”Vi måste lära politiker vad digitaliseringen handlar om.”

”Högsta cheferna behöver en rejäl duvning i kunskap vad digitalisering handlar om. Vad krävs avseende resurser, personal och kompetens.”

”Höga chefer och direktörer behöver förstå vikten av digitalisering.”

De behöver inse vikten och ge i uppdrag till verksamheterna att digitalisera sina verksamheter samt tillse att det avsätts kompetenta resurser för detta.”

”På kommunerna behöver man få till en tydlig styrning och ledning om vart kommunerna ska inom digitalisering.”

”Högsta chefer behöver förstå vikten av digitaliseringens möjligheter.”

”Vi måste avsätta tid till att prova nya arbetssätt och inte bara fokusera alla resurser på grunduppdraget.”

Vilken kompetens behövs för att nå målet?

Kompetensen kring digitalisering måste höjas hos kommunerna. Det gäller både bland medarbetare som ska utföra arbetet, men framför allt hos chefer, på samtliga nivåer.

Viktigt att höja grundbasen och hjälpa de kommuner som ligger mest efter, men samtidigt bra att först satsa på de stora och mellanstora kommunerna så att de kan driva utvecklingen.

Kommunerna måste börja samarbeta och lära av varandra i större omfattning. Detta behöver struktureras upp på något sätt.

”Detaljplanerna måste börja göras i GIS i stället för CAD. Detta innebär ett behov att höja kompetensen.”

”Det är viktigt att utvecklingsarbetet sker inom verksamheterna och inte läggs på en digitaliseringsavdelning.”

”Högre krav på inköp, informationshantering, öppna system och data.”

”SKR bör ta rollen att tolka lagar och krav för kommunerna, så att 290 inte behöver göra det.”

”Kunskap hos kommunala systemförvaltare att jobba med långsiktigt tänk kring livscykelhantering för att vidmakthålla, förändring och nyutveckling (innovation).”

”Vi måste kompetensutveckla befintlig personal, hur kan vi använda de som redan jobbar i kommunen.”

”Prata om förändring och ständig utveckling vid rekrytering av nya chefer.”

”Det är viktigt att utvecklingen sker tillsammans med IT och verksamheten. Till exempel när det gäller IT-säkerhet, det finns ingen som har full koll i verksamheten.”

”I hela digitaliseringen av samhällsbyggnadsprocessen så måste Boverket och

Lantmäteriet gå hand i hand. Allt som Lantmäteriet tar fram borde ligga på Boverkets kunskapsbank. Det borde finnas en gemensam sida eller plats där allt samlas. Bra hur Lantmäteriet har vävt in DIGG."

Vilka kulturförändringar behöver vi göra för att nå målet?

Många kommuner vittnar om att det är svårt att samverka mellan olika discipliner inom kommunerna. Många gånger drivs utvecklingen av en geodataavdelning, men man har inte med sig plan och bygglov. Detta gör det omöjligt att driva på utvecklingen fullt ut.

"Vi måste hitta en lagom ambitionsnivå och inte vara så oroliga för att göra fel. Den rädslan hindrar digitaliseringen."

"Det finns en konfliktpunkt mellan generalister och de som är mer lagstyrda. Denna konflikt skulle man kunna klara ut genom att man tillsammans kommer överens om ett gemensamt mål."

"Ändra på synsättet. Från att vi levererar en antagen detaljplan, till ett nytt synsätt där vi levereras en process."

"När vi går över till att bli en datadriven organisation, så måste vi även ändra arbetssätt."

"Det är jätteviktigt att vi jobbar bort stuprören. Detta är en stor kulturförändring som måste till."

"Många bygglovshandläggare vill inte handlägga bygglovsärenden på ett underlag som inte är laga kraft. Här är det en viktig balansgång att ändra våra arbetssätt för framtiden. Vi måste våga testa, samtidigt som vi måste vara verksamhetsnära och verkligen förstå utmaningarna inom respektive disciplin."

"Planarkitekterna måste byta arbetssätt. De måste förstå hela kedjan och att de är grunden för en digital samhällsbyggnadsprocess."

"Våga utmana planarkitekterna. Stor kulturförändring krävs. För att det ska ske behövs skalkrav och lagar."

"Vi kan inte låta varje del i samhällsbyggnadsprocessen skriva "sina egna regler", utan alla måste vara med så att man ser helheten."

"Hade varit bra att ha diskussionerna ihop: bygglov, plan, geodata, översiktsplan, trafik, park, VA, etcetera. Det ska inte stanna vid bygglov, utan det ska även byggas."

"Man måste förstå att digitalisering inte handlar om mig utan om oss tillsammans!"

”Öka förståelsen för kedjan; från idé till förvaltning. Det finns särskilda områden som vi borde bli bättre på, till exempel går det att samla in mer info vid bygglovsansökan som behövs i senare skeden än just i bygglovshandläggningen.”

”Vi behöver ha nya affärsmodeller när det gäller till exempel hur vi tar betalt för bygglov och myndighetsmätning. Idag tar många betalt med timtaxa. Vad händer när byggloven tar 1 sekund?”

Workshop 4: Regelutveckling

En regelutveckling är nödvändig för att nå en digital samhällsbyggnadsprocess. Om man leker med tanken att vi inte hade något arv, vi börjar om med ett nytt samhälle från noll. Hur hade vi gjort då? Detta skulle vara drömläget för att få till en ny lagstiftning för en digital samhällsbyggnadsprocess. Eftersom detta inte är realistiskt så har vi listat vilka lagändringar som är viktiga för kommunen för att nå målet.

Vi skulle behöva en mer sammanhållen lagstiftning, för hela samhällsbyggnadsprocessen.

Arkiveringslagen behöver ses över och fungera med dagens och framtidens digitala verklighet. En versionshantering behöver utvecklas.

Det behöver utredas hur kommunerna enkelt ska kunna fatta beslut på även äldre detaljplaner som har digitaliserats.

”Vi behöver en nationsövergripande informationsmodell för våra geodata, skalbar ända ner på BIM-nivå. Informationsmodellen måste stödja versionshantering för att kunna härleda på vilka data ett beslut har fattats.”

”Vi måste fundera på hur hela samhällsbyggnadsprocessen ska fungera effektivt från ax till limpa i en digital värld. Det blir annars digitalisering med silvertejp mellan gamla regelverk för till exempel detaljplaner, översiktsplaner, bygglov etcetera. Dessa gamla dokument och processteg måste kunna ifrågasättas.”

”Samla och dela vad som är "verkliga" lagkrav och vad som kan tolkas annorlunda än vi alltid har gjort. Väldigt olika attityd på olika kommuner. Bra med en guide för båda ytterligheterna. Innan juridiken är på plats.”

”Stöd och riktlinjer för versionshantering. Dels viktigt för att se vad beslut är fattade på för underlag, dels för att kunna följa utvecklingen och göra

prognoser för framtiden och se effekter av beslut relaterat till historiken med hjälp av AI.”

”Möjliggör en process att sökande kan rita i ett tillhandahållet verktyg i kommunens datamängd eller checka ut en datamängd (som BIM) för att kunna skissa upp det som vederbörande vill söka om (Bygglov eller detaljplan).”

”Skapa lagstöd för kommunen att enkelt kunna fatta beslut på äldre detaljplaner som digitaliserats enligt Boverkets senaste bestämmelsekatalog. Dessa ska kunna gälla i sin digitala form i stället för att det alltid ska vara den analoga detaljplanen som gäller.”

”Att olika lagstiftningar med berörpunkter synkroniseras så de måste uppfyllas innan beslut kan godkännas, till exempel finns det krav i lägenhetsregistret att byggherren ska lämna in info till kommunen om lägenhetsregistret men det finns inte möjlighet för bygglov att neka slutbesked om inte lägenhetsregisterinformation inte kommit in.”

”Att det finns lagstöd för processer som går tvärs över olika verksamheter i kommunerna. Till exempel: NGP Byggnader kräver data både från geodata och information från bygglovsprocessen för att bli komplett. För att få in all den informationen krävs nationella riktlinjer med ska-krav. Finns säkert många liknande exempel där det behövs ska-krav.”

”Låt staten handha en nationell databas för samlade beslut. (NGP)”

”Se till att se över om processerna i PBL kan ändras utifrån en digital värld.”

”Versionshantering till exempel av BIM-modeller vid bygglov. Vill inte ha pdf.”

”Undvik den tyska långbänken med juridiskt bindande översiktliga planer. Behåll den svenska modellen.”

”Möjliggör tematiska beslutsunderlag som planförutsättningar i (detalj-) planeringen.”

”Ifrågasätt prövningsordningen med Länsstyrelsen och Mark och miljödomstol samt Miljööverdomstol. Förlänger ledtiderna för planering till genomförande.”

”Man behöver kunna hantera versionshantering på de beslut som tas på geografisk information: Versionshantering av geodata. Om detta blev standardiserat så borde det vara en påtryckning för de som utvecklar system att bygga lättare versionshantering av data. Gissningsvis är det många kommuner som har kunskapsbrist eller inte möjlighet att arbeta med

versionshantering. Dessutom kräver det ett helt annat arbetssätt att hantera användarinmatning av versioner och gällande data. Stort kompetensbehov.”

”Stort behov av att systemleverantörer gör bra och enkla lösningar för att hantera juridik i flöden.”

”Enhetlighet kring standard hur man lagrar, hanterar och arkiverar beslut. Versionshantering i geodatabaser behövs. Till exempel för samrådsdatum och lagakraftdatum”

”Ta bort eller förändra LOU så att man får bättre hållbarhet i systemens livslängd. Att man inte behöver byta system om man måste uppdatera dem.”

” Det får inte finnas juridiska hinder mellan myndigheter att samköra databaser och register där så inte är absolut nödvändigt. Skatteverket bör till exempel inte tillåta folkbokföring på ogiltiga adresser.”

Värmdö 2024-04-19

Malin Sträng

Avdelningschef Kart och GIS

Värmdö kommun